

## RECORDS D'UNA ESTADA A ZURIC

Quan l'Olga anava a Barcelona, s'estava a casa del seu oncle, que també era suís com ella i hi residia dedicat professionalment al transport marítim de mercaderies.

Un vespre, mentre sopaven, li va comunicar que havia arribat a port un vaixell de càrrega arborant bandera suïssa, que estaria alguns dies a Barcelona i que si el volia visitar podria anar-hi amb ell, que de totes maneres hi havia d'anar. Ella no s'ho va pensar dues vegades i acceptà contenta l'oferta.

Quan oncle i neboda pujaren a bord del Safarine Angela els va rebre el capità. L'oncle, parlant en francès, li va dir que l'Olga tenia interès a visitar el vaixell i, tot seguit, el capità va presentar l'oficial Antoni Brió, al mateix temps que li encarregava mostrar-li el vaixell a l'Olga.

Visitaren el pont de comandament, les dependències que la tripulació comparteix en comú, la sala de màquines i pujaren a coberta, on asseguts en un banc cara al mar continuaren parlant en francès. L'Olga, intrigada per l'accent d'aquell oficial de marina, li preguntà si ell era suís i ell li va respondre que era català, de Barcelona.

–Doncs parlem en català, oi? – digué ella.

–D'acord. I vostè, d'on és?

–Sóc suïssa i he vingut amb el meu oncle. He crescut als Grisons. Vaig venir a Barcelona per a fer un reportatge sobre una família suïssa, que eren pastissers i que després de la Primera Guerra Mundial varen emigrar a Barcelona.

–Com és que vostè s'expressa tan bé en català, com l'ha après?

–La meua llengua materna és la parla *rumantscha*, que parlem a la part més oriental de Suïssa; com que parlo l'italià i el francès, no se'm va fer massa difícil aprendre'l.

–El català, va venir a estudiar-lo aquí, a Barcelona?

–No. Quan estudiava a Zuric, jo cercava una habitació que fos a prop de l'estació i de la Universitat, i en vaig trobar una molt a prop de la Zentralbibliothek, a casa d'una família catalana, la Mercè i en Joan, que tenien una filla, la Núria. Fou la Sort o el Destí que aleshores em va guiar fins aquella adreça.

Entre ells parlaven en català i jo, ja a l'inici, entenia alguna cosa del que deien. Vàrem fer de seguida bona amistat i un dia vaig anar amb ells a Casa Nostra, que és una associació de gent de parla catalana a Suïssa. En saber que hi podia aprendre el català assistint a les classes del professor Josep Grau i Colell, i que vivint amb una família catalana podria practicar-lo, em vaig decidir a aprendre'l.

–Aleshores ja havia estat a Barcelona?

–Sí, i el meu oncle també m'havia explicat la situació de la llengua catalana degut a la dictadura de Franco. Quan assistia a les classes d'en Josep Grau, gairebé

tots els alumnes eren gent adulta de llengua materna catalana. Jo era un dels alumnes més joves. En Josep Grau, la Mercè i altra gent que vaig conèixer, m'explicaren la prohibició que hi havia a Catalunya des de l'any 1939 d'ensenyar a les escoles el català i, com a conseqüència, era gent d'una generació que no havien pogut aprendre a escriure'l a l'escola. Era la tasca d'ensenyar català el que feia en Josep Grau a Casa Nostra de Zuric, Ramon Granell al Grup Montseny de Wettingen i molts i molts d'altres que també emigraren arreu del món i sabien escriure'l.

–O sigui que el Destí la va portar a conèixer un ambient català a Zuric.

–Sí, però jo estava ja motivada, perquè anava sovint a Catalunya, a casa del meu oncle. Fins i tot la Mercè i la Núria m'ensenyaren a ballar sardanes. Imagini's vostè, les tres, a casa seva, després d'enretirat algun moble i amb la música de la sardana Bona Festa, ballant, i jo, intentant ballar com elles. Recordo que en Joan fins i tot les sabia comptar i repartir les sardanes. A Casa Nostra també en ballaven i jo m'afegia a alguna rotllana.

–I, segurament que quan vostè està a Catalunya també en balla, oi? --

–I tant! Si és diumenge i estic a Barcelona, davant la catedral.

–Vostè parla molt bé i la mica d'accent que té és agradable i simpàtic. Oi que vostès a la zona de parla romanxa fan l'escola primària en romanx?

–Sí. El romanx està protegit per la Constitució Suïssa.

–Encara té contactes amb aquell ambient català de Zuric?

–Moltes amistats les conservo i amb alguna mantinc contacte regular i ens visitem. Són gent que vaig conèixer i tractar aquella època en què el diari *Avui* publicava diàriament l'escrit de Josep Maria Espinàs "A la vora de ...", que es féu tan popular i conegut. En Joan, fins i tot els retallava del diari i els col·leccionava i també m'animava a què en llegís algun jo, amb veu alta, per a practicar. No vaig trigar gaire a comprendre la importància que, aleshores, tenia per a la gent catalana tenir un diari totalment escrit en català, després de tants anys de prohibició. També recordo que a la Zentralbibliothek de Zuric es va fer una exposició sobre el llibre català. Hi vàrem anar a veure-la amb en Joan i la Núria, i en Josep Grau ens va animar a què ens féssim la targeta de lector de la biblioteca, perquè hi havia una bona col·lecció de llibres en català. Un dia amb en Joan hi vàrem anar i vam baixar al soterrani on són els llibres en català. Vàrem quedar sorpresos de la gran quantitat que n'hi ha. En vam fullejar alguns i vàrem tenir també la sorpresa de constatar que gairebé a tots els que vam obrir, a la primera pagina, hi és escrit, en llapis, un nom: Grau. En Joan em digué que si hi havia tant de llibres en català, era segurament degut a Josep Grau.

A les classes de català hi vaig assistir mentre vaig estar vivint a Zuric. En Josep Grau em va donar molts bons consells i em va proporcionar llibres i quaderns per a estudiar. Em va agradar molt un d'ells, *El carrer estret* d'en Josep Pla, que encara conservo. També em digué que a la Universitat de Zuric es feien classes de català i vaig assistir quatre semestres a les del professor Jaume Sans, i quan ell es

va jubilar fou amb el professor Anton-Simó Massó i Alegret que vaig anar-hi dos semestres.

En Josep Grau és ja mort. Vaig saber que va morir mentre a la Universitat de Zuric hi havia una exposició anomenada "800 anys de Literatura Catalana" i recordo, encara, que van ser el professor Jaume Sans, un alumne seu i un membre de Casa Nostra, que es deia Pere, els qui instal·laren tot el material de l'exposició.

Tot aquell temps que vaig estar a Zuric estudiant a la Universitat i vivint a casa de la Mercè i en Joan, fou per mi una època molt interessant i també molt agradable. Era una època on la cançó *L'Estaca* es cantava arreu de Catalunya i també a molts llocs d'Europa. Aleshores jo ja havia après bastant català i entenia les paraules de la cançó, però no el sentit que tenia aquell cant. En Joan i la Mercè m'explicaren la vertadera intenció i significat de *L'Estaca* i també les d'altres cançons com *Al Vent*, *Jo vinc d'un silenci* i d'alguna, més. En Joan, la Mercè i la Núria també gaudien molt escoltant les cançons de La Trinca.

—Déu n'hi do!, Déu n'hi do! La felicito. Tota aquella època jo la vaig passar, gairebé tota, a bord d'un petrolier fent llargs viatges d'un continent a l'altre. Últimament amb aquest vaixell suís he estat tants mesos d'un port a l'altre veient mar, sentint sorolls, respirant fums i males olors, que em vénen ganes d'anar a veure muntanyes. Els Alps, per exemple. Ara ho podria fer, a partir de demà tindré quinze dies lliures...

—Però el mar és molt bonic, vostè viatja molt, veu molts països.

—Navegar en un vaixell mercant no es cap diversió. Tenim molta feina, amb la càrrega i amb la tripulació. No tot és tot baixar a terra vestit d'uniforme i anar a passejar. Quan pensa marxar cap a Suïssa?

—No tinc fixat el dia, però ja en tinc ganes, ara que pel maig allà on visc i on vaig créixer tot és molt bonic i tot floreix. També trobo a faltar veure els pics de les muntanyes nevats quan surt el sol.

—Si li demanés que em faciliti informació per anar a Suïssa i que ens veiéssim aquesta tarda, quina seria la seva resposta? Sí, ja sé que no ens coneixem, però vostè em causa molta bona impressió. No cal que em contesti ara. Ens podríem trobar on vostè vulgui, prendre un cafè i parlar-ne. Tingui, el meu número de telèfon. Esperaré la seva trucada fins aquesta tarda, al voltant de les cinc.

L'oncle i el capità aparegueren i l'Olga ja no pogué afegir cap paraula més, només donar les gràcies i dir adéu. I, l'Olga, va trucar. Es trobaren a la Rambla, dins del Cafè de l'Òpera.

—Segur que vol anar a Suïssa? — fou el que primer li va dir l'Olga.

—Sí. Gairebé ja estic decidit, però abans vull fer una visita a la meva dida. Em faria un plaer si vostè m'acompanyés. Serà un viatge en cotxe d'un dia. Jo passaria a recollir-la on vostè em digui. Serviria perquè ens coneixem millor.

—On aniríem?

–Primer aniríem a Les Borges Blanques, a comprar oli verge per a la meva dida, la Rosa; passat Les Borges, li ensenyaria unes oliveres mil·lenàries i dinariem; després, aniríem a Verdú, un poblet de l'Urgell, a casa de la Rosa. L'estimo molt la Rosa. No solament va ser la meva dida, sinó que em va fer de mare molt de temps després d'haver-me deslletat. També vaig estar amb ella durant la guerra. La Rosa ja és molt vella, no crec que visqui molt de temps encara. Sempre que puc vaig a veure-la.

L'Olga va acceptar la invitació i l'endemà el matí partiren direcció a Les Borges Blanques. Després de Les Borges, pararen a Cal Salat. En baixar del cotxe l'Olga ja quedà admirada de les oliveres que hi va veure a l'entrada. Mentre les admirava, l'Antoni li digué:

–Aquestes no són les més antigues, les més velles. Què li sembla, Olga, si estirem una mica les cames abans de dinar? A prop d'aquí li ensenyaré les que tenen uns 2000 anys.

Tot passejant, l'Antoni la va guiar fins el lloc on es conserven les mil·lenàries oliveres. Quan foren davant d'aquella que ja havia complert els dos mil anys i que encara segueix oferint el seu fruit a l'home, l'Antoni digué:

–Olga, li vull proposar una cosa, però com que fa tan poc que ens coneixem, no sé ben bé com ho interpretarà.

–Digui-m'ho i ja notarà vostè com reaccio.

–Bé, doncs, com que la nostra edat deu ésser gairebé la mateixa i passarem, encara, unes hores junts, li proposo que ens diguem de tu. Tot i que faci tan poc que ens coneixem.

–No hi tinc cap inconvenient. D'acord, Antoni.

A Verdú, a casa de la Rosa, l'Olga es va emocionar en veure com l'Antoni i aquella velleta, ja encongida pels anys, s'abraçaven. Mentre la Rosa encara s'eixugava llàgrimes de goig, assenyalant l'Olga i amb el seu accent ponentí, digué:

–Segur que has vingut per a mostrar-me la teva dona, oi? i jo aquí, sense saber res. Però mira que n'és de bonica, ella!

–No, no, Rosa. No és la meva dona, som només amics. M'ha acompanyat fins aquí, perquè et volia conèixer. Sap que tu em vas criar. Es diu Olga. És suïssa.

–Doncs espavila't, Toni, que encara vull tenir un fill teu a la meva falda.

La Rosa cuità a improvisar un pisolabis dient:

–Tinc bledes i mongetes fetes. Us les passaré per la paella amb un all i cansalada viada. Eh? Us matarà el cuc de la gana fins que arribeu a Barcelona.

Menjaren aquell plat que la Rosa plena joia els va preparar i la Rosa per uns moments va sortir del menjador. Quan va tornar, portava a la mà un bonic *silló* de Verdú. Mentre el deixava sobre la taula li digué a l'Antoni:

–Toni, té, pren aquest *silló*, te'l regalo. El tinc des que encara era fadrina. Manté l'aigua fresca, perquè sua bé. Me'l va fer un bon terrissaire d'aquí el poble, que em festejava, el Sisquet. Conserva'l per a la dona que et doni un fill.

S'estigueren encara una estona amb ella i després digueren adéu i més adéu a la Rosa amb repetides abraçades i partiren direcció a Barcelona.

Durant els primers quilòmetres, l'Antoni notava l'Olga callada i pensativa. Feren una curta parada en una àrea de servei i tornant al cotxe, l'Olga sorprengué l'Antoni dient-li:

–Estàs segur que vols anar a Suïssa? Quin dia has pensat marxar?

–Demà passat o l'altre. Però mentre dinàvem he pensat demanar-te que hi anem junts, que em facis de guia. No em responguis ara, tens temps fins que arribem a Barcelona per a pensar-ho.

Continuaren el viatge gairebé en silenci i quan arribaren a Barcelona, davant d'on vivia l'Olga, ella li digué:

–Ho he estat pensant Antoni. Et faré de guia. Podem marxar passat demà. Abans, però, vull telefonar a la meva amiga Regina per si té una habitació per a tu.

A l'aeroport de Zuric pujaren al tren que minuts després ja bordejava la costa sud del llac de Zuric i el sol il·luminava l'anomenada Goldküste. Quan divisaren Rapperswill, l'Olga li anuncià:

–Gairebé ja som a Lachen.

Instal·lat l'Antoni a casa de la Regina, el dia següent l'Olga va invitar la Regina i la seva parella, l'Albert, a sopar a Lachen, poblet pintoresc tocant el llac de Zuric, i l'Antoni, que es pot dir que acabava de desembarcar al port de Barcelona, es va trobar davant d'un petit port del llac de Zuric, el de Lachen, sopant en un acollidor restaurant amb l'Olga i els seus amics. No comprenia res de res, quan entre ells parlaven la llengua autòctona i l'Olga li va explicar que parlaven el Schweizerdeutsch, el suís alemany que es parla en aquella zona del Cantó de Schwyz. L'Olga els va proposar fer una excursió a la muntanya, tots quatre junts, el proper cap de setmana, al lloc que ells ja coneixien i que agradaria força a l'Antoni. De seguida van acceptar la idea i a l'Antoni, que feia anys que no s'havia, ni apropiat, a cap muntanya de considerable altitud, la idea de l'Olga de fer una excursió muntanya amunt amb motxilla a l'esquena, el va entusiasmar força.

El dissabte, amb el cotxe de l'Albert, iniciaren l'excursió direcció muntanya. Per carretera pujaren fins una altitud ja considerable i seguiren per un camí sense asfaltar fins el final de la vall, on deixaren el cotxe. Dels dos indicadors de camins, grocs, que va veure l'Antoni, els seus acompanyants no en feren cas. Sabien on anaven.

Iniciaren la pujada en fila per un camí estret i serpentejant. L'espessor del bosc disminuïa i l'herba començava a escassejar. Caminaven gairebé en silenci per a cansar-se el mínim, pesaven les motxilles, l'aire era ja fi i ja se sentien les esquelles del bestiar escampat per l'Alp aquell. La pujada augmentava i el ben plantat oficial de marina, home de mar i urbà, que era l'Antoni, no feia gaire bona fila pujant muntanya, li costava seguir pel terreny coster i pedregós que caminaven.

L'Olga, de tant en tant, s'aturava, l'esperava i el seu somriure el compensava de l'esforç que estava fent.

Passat el límit de l'arbre, arribaren en aquell replà que l'Alp formava, conegut amb el nom de Schweinalp, on hi ha la cabana anomenada la Schweinalphütte. L'habitava només un home, en Josef, pastor d'Alp, amb el seu gos, on hi passa tota la temporada sol allà dalt, sense baixar a la vall, cuidant el bestiar i fent formatge.

Per a la Regina i l'Albert, que eren autòctons, no era una novetat pujar fins aquella cabana. Per a l'Antoni, tot l'entorn i el que veia era nou, impressionant i sorprenent.

La Schweinalphütte era una cabana bastant gran i allargada. L'entrada era pel centre, directament a l'espai on es fa el formatge, a la cuina i a un habitacle al fons on el pastor dormia. A cada extrem hi havia una golfa i sota de cada una, prestatges on es guarden els formatges. Saludaren el Josef, descansaren i li demanaren si els permetria dormir a la cabana. El pastor els digué que sí, que tenien sort, dormirien bé, perquè a les golfes quedava encara molt de fenc. Tot seguit feren un petit tom pels voltants i l'Antoni pogué contemplar l'imponent paisatge alpí que els envoltava.

Abans de la posta del sol, feren un sopar on no va faltar ni de la llet ni del formatge que aquell mateix pastor d'Alp, en Josef, tot sol produïa, L'Albert el coneixia i li proposà arrodonir el sopar amb un Kaffee-Kirsch. L'Albert ja ho havia previst i havia portat una ampolla del millor Kirsch autòcton, que regalaria al Josef, perquè per a dormir no demanava res, només la voluntat i el que consumirien de menjar i beure.

Mentre el Josef, glopet a glopet gaudia del benvingut Kaffee-Kirsch, va encendre la pipa, una pipa amb una cadeneta i tapa de plata que a l'Antoni li va agradar per la forma corba que tenia, semblava un saxòfon en miniatura.

El gos d'en Josef s'apropà a la taula i en Josef el va acariciar mentre s'alçava amb la pipa a la boca i anaven junts cap al fons de la cabana.

Per a contemplar la posta de sol que s'anunciava, les dues parelles sortiren de la cabana i seguiren al llarg i rústic banc que hi havia al costat de la porta.

Just el moment que el sol es començava amagar darrera els pics de les muntanyes, aparegué en Josef amb aquell estri de fusta en forma d'embut a les mans anomenat Die Folle, anà fins al límit del replà des d'on es veia el fons de la vall i sorprengué l'Antoni amb la seva pregària al cel, i aquell ritual d'origen pagà anomenat Betruf.

En veu ben alta, de cara al sol ponent, utilitzant aquell embut com a altaveu, inicià un llarg prec a l'espai, demanant a la Natura que protegís el seu bestiar i a ell mateix. Les potents paraules de prec d'aquell ésser ressonaven clares, dins d'aquelles altures entremig dels canvis de llum que el sol produïa. L'Olga s'acostà a l'Antoni i a cau d'orella, li anà traduint, a poc a poc, aquelles paraules que ell no entenia. Les paraules que li deia l'Olga i l'impressionant ritual d'aquell pastor que estava veient, emocionà tant, tant, a l'agnòstic Antoni, que va allargar la mà vers la

de l'Olga agafant-la suaument, i ella, que respirava la flaire d'aquell home de mar, hagué d'aturar la traducció per a fer-li un petó sota l'orella. Un petó que ell va agrair amb un suau bes als llavis i ella va transformar en una prolongada besada.

En Josef digué a l'Albert que deixaria el llum de gas encès i que l'apaguessin en anar a dormir, i es retirà al seu habitacle. La Regina i l'Albert s'allunyaren de la cabana per a contemplar millor els estels dins la nit. L'Antoni i l'Olga continuaren asseguts en aquell rústic banc, on encengueren un foc que no trigarien a apagar sobre el fenc de la golfa.

L'endemà tornaren al poble i l'Antoni ja no va dormir cap nit més a ca la Regina. Des de l'habitació de l'Olga, podia contemplar les aigües del llac de Zuric i les dues illes Ufenau i Lützelau amb el castell de Rapperswil al fons.

Els dies que quedaven per estar junts, l'Olga va guiar l'Antoni pels magnífics paisatges de la seva terra natal de parla romanxa.

L'últim dia convingueren que ella el guiaria només fins l'estació, on l'Antoni va pujar al tren que el portaria a l'aeroport i va tornar a veure la Goldküste del llac de Zuric que, aquell dia, el sol no volgué assolellar.

Ja sobrevolant el port de Barcelona, l'Antoni pogué distingir aquell vaixell que arborava bandera suïssa, amb el qual havia de salpar i no sabia, encara, rumb a quin port.

\* \* \*

*Pere Vergés i Villalonga*

*Zürich - 2012*